Mediawijsheid

Achtergrondinformatie – Ben ik een kunstenaar?

De maker van een kunstwerk

Wanneer jij een tekening, schilderij of een ander kunstwerk maakt, dan ben jij de maker van het werk. Wanneer je het werk zelf hebt bedacht en niet hebt nagemaakt, dan is deze beeldende kunst dus jouw creatie. Een ander mag jouw werk niet zomaar namaken of aanpassen of een afbeelding daarvan publiceren zonder jouw toestemming of citeren zonder jouw naam als maker te vermelden. Als maker ben jij de enige die bepaalt wat er met jouw werk mag gebeuren. Jij hebt het auteursrecht. Daarvoor hoeft het geen ‘echte kunst’ te zijn, wat je daaronder ook verstaat, ook de originele tekening van een kind wordt door het auteursrecht beschermd.

Een kunstwerk van iemand anders gebruiken

Stel je wilt een kunstwerk van iemand anders aanpassen of namaken, dan mag dat voor eigen gebruik, bijvoorbeeld om het op te hangen in je eigen kamer. Maar wil je jouw versie van het werk verkopen, publiceren of tentoonstellen, dan moet je toestemming hebben van de maker van het origineel. Pas als het werk zo is bewerkt, dat het helemaal niet meer herkenbaar is en dus een heel nieuw kunstwerk is, dan ben jij de maker van het kunstwerk en heb je geen toestemming nodig van de maker van het origineel. Tussen een nieuw werk, geïnspireerd door een bestaand werk (toegestaan) enerzijds en een gedeeltelijke overname van een bestaand werk (toestemming nodig) anderzijds, zit overigens een grijs gebied waarover in de kunstwereld vaak discussie is.

Portretrecht

Wanneer je een portret van iemand tekent of schildert en je wilt dat verkopen, publiceren of tentoonstellen, dan is het nodig om toestemming te vragen aan de persoon die herkenbaar is afgebeeld. Je hebt namelijk te maken met het portretrecht

van die persoon. Als een foto van een persoon herkenbaar als basis is gebruikt voor jouw schilderij of tekening moet je ook toestemming vragen aan de fotograaf.

Foto's van kunstwerken

Voor het publiceren van een foto van een kunstwerk is toestemming nodig van de maker van het kunstwerk. Als de maker van het kunstwerk al langer dan 70 jaar dood is, rust er geen auteursrecht meer op het werk en hoef je geen toestemming te vragen.

Er geldt ook een belangrijke uitzondering voor kunstwerken die gemaakt zijn om permanent in openbare plaatsen te worden geplaatst, zoals beelden en muurschilderingen, maar ook architectonische gebouwen of bruggen. Als je een foto van dat kunstwerk maakt, zoals het daar staat als onderdeel van de omgeving, dan is dat, zo mogelijk met vermelding van de naam van de maker, toegestaan. Dat wordt anders als je die foto voor commerciële doeleinden gaat gebruiken, bijvoorbeeld voor publicatie op een T-shirt of tas of andere vormen van merchandising. Dan is er gedurende de beschermingstermijn toestemming nodig van de maker of zijn erfgenaam of agent.

Daarnaast zijn de rechten van de gebruiker, zoals gebruik voor citeren of gebruik in het onderwijs, uiteraard ook van toepassing op kunstwerken.

Beeldende kunstenaars willen natuurlijk ook graag geld verdienen met hun kunst. Als hun kunstwerk wordt gebruikt om boeken, tijdschriften of websites mee te versieren, dan is het redelijk dat zij daarvoor een vergoeding krijgen. Dat kan eenvoudig worden geregeld met de organisatie voor beeldende kunstenaars in Nederland: stichting Pictoright. Pictoright regelt tegen een redelijke vergoeding de publicatierechten van afbeeldingen van kunstwerken.

Tips voor de leerkracht voor een volgende keer

Het schilderen, boetseren of fotograferen van portretten kan ook kunst zijn. De kunstenaar heeft dan ook te maken met het portretrecht. Een korte les waar het belang van portretrecht wordt behandeld is de korte les over Hoe word ik een

televisiester? met Stephanie van Eer. Er is ook een verdiepingsles over het leuke en interessante onderwerp portretrecht. Over de rechten van de gebruiker van reproducties van kunstwerken, zoals citeren of gebruik in het onderwijs meer in de korte les Hoe maak ik een werkstuk en in de verdiepingsles Wat mag ik als gebruiker?.

De verdiepingslessen bestaan uit een introductievideo van Tobias, een op leesniveau groep 7/8 gemaakte leestekst over respectievelijk de rechten van een gebruiker, de rechten van een maker en een over portretrecht, waarna de leerlingen in een quiz hun in de leestekst opgedane kennis kunnen toetsen. Daarnaast is er nog een leuke doe-opdracht in de vorm van een woordzoeker, kruiswoordpuzzel of rebus. Zeker als er al een korte les met de klas is gedaan over een van deze thema's, lenen de verdiepingslessen of onderdelen daaruit zich prima voor zelfstandig *werken.*

Copy Koppie quest

Een leuke en leerzame aanvulling en combinatie met het lespakket Wijs met media omgaan is de game die in en met de klas kan worden gespeeld: de Copy Koppie quest.

In deze klassenquest, onderdeel van het populaire programma HackShield, leren de kinderen dat als zij maker zijn van originele werken, zij en hun werk door het auteursrecht worden beschermd. Ze leren ook wanneer je werk van een ander wel en niet mag gebruiken. Leerlingen staan voorts stil bij het gebruiken, plaatsen of verkopen van afbeeldingen van anderen. Mag je een afbeelding die je via Google vindt vrij gebruiken? En mag je deze afbeelding zomaar verkopen? In de Quest helpen de leerlingen Papi het goede pad op. De quest is voorzien van een lesbrief.

Op de HackShield website kun je alle informatie over de klassenquest vinden inclusief de lesbrief.

De klassenquest vind je hier. Voor de klassenquest moet je wel een leerkrachtaccount hebben. Die maak je hier aan.

Meer informatie over auteursrecht?

Wil je meer weten over auteursrecht kun je terecht op de volgende websites:

- Algemene voor kinderen geschikte informatie over auteursrecht is beschikbaar op http://www.auteursrechtvoorjou.nl/. Daar staat ook het instructieve filmpje “auteursrecht in twee minuten”.
- Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in het onderwijs is er speciaal voor leerkrachten de website: www.onderwijsenauteursrecht.nl. Je kunt daar snel vinden welke regelingen er zijn voor gebruik in het onderwijs.
- Voor informatie over het auteursrecht kun je ook terecht op www.auteursrecht.nl.